

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра маркетингу

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

БІРЖОВА СПРАВА

Розробник:

Калюжна Юлія, доцент кафедри маркетингу, к.е.н, доцент

Полтава 2022 р.

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва дисципліни	навчальної	Біржова справа
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти		обов'язкова дисципліна професійної підготовки
Назва підрозділу	структурного	Кафедра маркетингу
Контактні дані розробників, які залучені до викладання		<i>Викладач: Калюжна Юлія, к.е.н., доцент</i> <i>Контакти: ауд. 472, (навчальний корпус №4)</i> e-mail: iuliia.kaliuzhna@pdaa.edu.ua тел.: 0506551222 сторінка викладача: https://www.pdaa.edu.ua/people/kalyuzhna-yuliya-petrivna
Рівень вищої освіти		Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність		075 Маркетинг
Освітня програма		<i>ОПП Маркетинг</i>
Попередні умови для вивчення дисципліни	для навчальної	Базові знання з маркетингу

Заплановані результати навчання:

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування у майбутнього фахівця теоретичних основ та практичних навиків з біржової діяльності та ефективного використання біржових операцій в своїй майбутній діяльності.

Основні завдання навчальної дисципліни: з'ясувати сутність та еволюцію розвитку біржової торгівлі та особливості механізму її функціонування в країнах з розвинутою ринковою економікою, вивчити основні тенденції регулювання біржового товарного ринку в Україні, оволодіти основами розвитку товарної біржі як елемента інфраструктури організованого ринку, з'ясувати основні види і складові біржових угод та охарактеризувати основні групи учасників біржової торгівлі, розглянути особливості організації і технології біржової торгівлі, вивчити особливості функціонування фондового і валютного ринків, з'ясувати основні принципи ціноутворення на біржовому ринку, розглянути сутність клірингу в особливості розрахунків на біржовому ринку, засвоїти основи ф'ючерсної та опціонної торгівлі, з'ясувати сутність хеджування і біржової спекуляції.

Компетентності:

Загальні:

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння предметної діяльності;

ЗК 9. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Фахові:

ФК 11. Здатність аналізувати поведінку ринкових суб'єктів та визначати особливості функціонування ринків;

ФК 14. Здатність прогнозувати вдосконалення щодо функцій маркетингової діяльності;

ФК 16. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в сфері маркетингу з вказуванням економічних ризиків та соціально-економічних наслідків.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності.

ПРН 11. Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.

Програма та структура навчальної дисципліни

Тема 1. Економічна сутність та еволюція розвитку біржового ринку

Актуальні питання створення біржового ринку в період формування ринкової економіки. Взаємозв'язок виробництва з торгівлею. Основні види оптової торгівлі та їх класифікація. Поняття організованого ринку. Історія розвитку бірж. Роль та функціональне призначення біржового ринку в сучасній економічній системі.

Основні тенденції та напрями розвитку світового біржового ринку в умовах глобалізації. Структура світової біржової торгівлі за видами біржових контрактів та номенклатурою біржових товарів.

Характеристика біржової мережі США. Особливості біржового ринку Європи. Історія розвитку національного біржового ринку. Умови виникнення та особливості функціонування Одеської, Київської, Харківської та Іуиколаївської бірж.

Організація і регулювання діяльності перших українських бірж. Відродження біржової діяльності в Україні в період становлення ринкових відносин. Сучасний стан та шляхи розвитку вітчизняного біржового ринку.

Тема 2. Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку

Товарна біржа як елемент інфраструктури організованого ринку. Сутність біржі та її економічна природа. Види бірж, їх характеристика та основні функції.

Принципи діяльності та організаційна структура біржі. Члени товарної біржі. Органи управління товарною біржею: загальні збори членів товарної біржі, біржовий комітет, ревізійна комісія. Компетенція та основні функції виконавчої дирекції.

Робочі комісії товарної біржі: котирувальна комісія, арбітражна комісія, комісія з прийому нових членів біржі, комісія з торгового етикету, їх функції та компетенція.

Функції підрозділів товарної біржі (експертне бюро, розрахункова (реєстраційна палата), які обслуговують укладання контрактів: біржових та міжбіржових операцій, ярмарків та аукціонів, інформаційно-довідкових, технічних засобів, програмного забезпечення тощо.

Тема 3. Види біржових угод

Сутність біржової угоди з юридичної, організаційної, економічної й етичної сторін. Характерні ознаки та складові біржових угод.

Характеристика біржових угод залежно від біржового активу. Види біржових угод на ринку реального товару. Види угод з правами на товар. Спотові та види форвардних угод.

Види угод на ф'ючерсному ринку. Поняття та види біржових та позабіржових деривативів. Ф'ючерсні контракти. Товарні, фінансові, валютні ф'ючерси. Ф'ючерси з конкретною та абстрактною базою. Короткострокові та довгострокові ф'ючерси.

Тема 4. Організація і технологія біржової торгівлі

Засновники та члени бірж, їх права і обов'язки. Учасники біржових сесій. Біржові посередники: брокери та дилери.

Місце і роль брокерських фірм і незалежних брокерів на біржах. Організаційна структура, принципи діяльності брокерських фірм. Ліцензування брокерської та дилерської діяльності. Брокерські функції, права та обов'язки. Дилерська діяльність. Принципи. Сутність.

Економіка брокерської діяльності. Ефективність брокерської діяльності. Оцінювання фінансового стану брокерської контори. Організація брокерських послуг під час здійснення строкових угод. Система оплати брокерських послуг.

Особливості організації посередницької діяльності на міжнародних ф'ючерсних біржах. Види брокерських угод.

Система положень, яка регулює і регламентує біржову торгівлю. Організація біржових торгів. Види та форми біржових аукціонів.

Технологія біржової торгівлі на вітчизняних товарних біржах. Порядок і послідовність операцій на вітчизняних товарних біржах. Типові правила біржової торгівлі. Особливості формування та подання заявок на біржові торги. Функції маклера в біржовому залі. Умови оформлення біржових контрактів на вітчизняних біржах.

Організація біржової торгівлі на ф'ючерсних біржах. Прогресивні технології біржової торгівлі на сучасних світових біржах. Типова структура операційної зали і види секцій на ф'ючерсних біржах. Поняття біржової та позабіржової сесій. Види жестів у біржовій торгівлі. Типові види заявок на товарних біржах.

Тема 5. Фондові біржі та їх діяльність на фондовому ринку

Фондовий ринок і фондова біржа. Державне регулювання на фондовому ринку. Фінансові деривативи. Первинний фондовий ринок. Вторинний фондовий ринок. Учасники біржового фондового ринку. Види професійної діяльності на фондовому ринку України. Сутність біржових угод та їх види на фондовій біржі. Процедура лістингу. Котирування цінних паперів. Оформлення і виконання угод на фондових біржах.

Тема 6. Валютні біржі та їх діяльність на валютному ринку

Виникнення та розвиток міжнародного валютного ринку. Основні учасники міжнародного валютного ринку. Значення валютних бірж на грошовому ринку. Особливості створення та функціонування валютних бірж. Валюта як товар. Валютні курси. Котирування валют. Види валютних операцій та технологія торгівлі. Спот-курс, форвард-курс, ф'ючерсні угоди. Валютні опціони, валютний своп. Зміст валютного арбітражу. Міжнародні валютні ринки. Стан біржового валютного ринку в Україні.

Тема 7. Організаційні аспекти біржової справи

Види цін на біржовому ринку. Основні принципи ціноутворення під час укладання строкових угод. Сутність і правила котирування цін. Кліринг і розрахунки на біржі. Основи ф'ючерсної та опціонної торгівлі. Поняття маржі. Початкова, варіаційна і підтримувальна маржа. Механізм взаєморозрахунків на ф'ючерсній біржі. Процедура поставок за ф'ючерсними контрактами товару, фінансових інструментів. Перспективи розвитку ф'ючерсної торгівлі в Україні.

Сутність біржових опціонів. Опціон на купівлю, продаж. Подвійний опціон. Товарні, фондові, валютні та ф'ючерсні опціони. Вертикальні, горизонтальні, зворотні, конверсійні та дельта-нейтральні торговельні угоди. Варанти. Ціноутворювальні фактори опціону. Стратегія використання опціонів.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма (075 Мар бд 2022)			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Тема 1. Економічна сутність та еволюція розвитку біржового ринку	12	2	2	8
Тема 2. Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку	11	2	2	7
Тема 3. Види біржових угод	13	2	2	9
Тема 4. Організація та технологія біржової торгівлі	13	2	2	9
Тема 5. Фондові біржі та їх діяльність на фондовому ринку	13	2	2	9
Тема 6. Валютні біржі та їх діяльність на валютному ринку	13	2	2	9
Тема 7. Організаційні аспекти біржової справи	13	2	4	9
Усього годин	90	14	16	60

Оцінювання результатів навчання Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форма контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Опитування	Розв'язування тестів	Екзамен	
ПРН 2. Аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності.	20	12	16	10	58
ПРН 11. Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.	15	9	8	10	42
Всього	35	21	24	20	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом по темі
	Виконання вправ на практичних заняттях	Опитування	Розв'язування тестів	Екзамен	
Тема 1. Економічна сутність та еволюція розвитку біржового ринку	5	3	-		8
Тема 2. Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку	5	3	4		12
Тема 3. Види біржових угод	5	3	4		12
Тема 4. Організація та технологія біржової торгівлі	5	3	4		12
Тема 5. Фондові біржі та їх діяльність на фондовому ринку	5	3	4		12

Тема 6. Валютні біржі та їх діяльність на валютному ринку	5	3	4		12
Тема 7. Організаційні аспекти біржової справи	5	3	4		12
Екзамен					20
Разом	35	21	24	20	100

Трудовіткість:

Загальна кількість годин – 90 год.

Кількість кредитів – 3

Форма семестрового контролю – екзамен

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим.

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті (розповсюджується лише на обов'язкові компоненти освітньої програми або їх частини) перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. Реферати повинні мати коректні текстові покликання на використану літературу. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichnadobrochesnist>.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Відеоролики

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності: навчальний посібник: [за ред. М.О. Солодкого]. К.: ЦП Компринт, 2017. 450 с
2. Методологія статистичного дослідження біржової діяльності: Навчальний посібник. Одеса : ФОРП Гуляєва В.М., 2018. 170 с.
3. Основи біржової діяльності: навчальний посібник / М.О. Солодкий, Н.П. Резнік, В.О. Яворська: [за ред. М.О. Солодкого]. К.: ЦП Компринт, 2017. 450 с.
4. Торговельне підприємництво: підручник /за ред. проф. Фролової Л.В. Одеса, Бондаренко М.О., 2018. 640 с.

Допоміжні

1. Власова Н. О., Гросул В. А., Краснокутская Н. С., Круглова О. А., Чорна М. В., Филипенко О. М.. Економіка торгівлі: Навч. посібник. Харків.: Світ Книг, 2015. 473 с.

2. Дикань В.Л., Назаренко Ю.А. Біржова діяльність: підручник. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 282 с.

3. Калюжна Ю.П., Яснолоб І.О., Черненко К.В. Основи біржової торгівлі на шляху до виходу на світові зернові ринки. Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку». Випуск 66. 2022. С. 67-72.

4. Калюжна Ю.П., Шульга Л.В., Яснолоб І.О. Основи підприємницької та збутової діяльності у біржовій сфері. Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку». Випуск 67. 2022. С. 116-120.

5. Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2016. 540 с.

6. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І.М. Сотник, д.е.н., проф. Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572с.

7. Пепа Т.В., Пішеніна Т.І., Лавринович В.В. Біржова діяльність: навч. посіб. Київ: Ліра. 2018. 540 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 №3480-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 31, ст. 268 (зі змінами та доповн. від 19.06.2020. № 738-IX) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

2. Закон України «Про товарну біржу» від 10.12.1991 № 1957-12 // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 10. ст. 139 (зі змінами та доповн. від 30 червня 2021 р. № 1587-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>